

Po samotnih stezicah Trnovskega gozda

Hodim, torej grem je leposlovna knjiga Marjana Bradeška, v kateri so zbrane zgodbe z bolj in manj obljudenih koncev Slovenije, ki služijo tudi kot dober vir idej za izlete, pohode ali divje dogodivščine

Besedilo in fotografije:
Katja Petrovec

»Samotni vrh, ki sem ga nekoč poimenoval 'obpotni kamen samotnih iskalcev', leži nad dolino Trebuščice, v bližini prevala Drnulka, čez katerega se stara avstrijska vojaška cesta prevali v Čepovanski dol. Vrh, ki sem ga našel povsem naključno, se imenuje Cilu rob, vsaj tako je pisalo na tablici. Moja pot pa se je tistega dne začela spodaj, ob Trebuščici, ki sem jo prekoračil in se zapodil v Kozjiško grapo.«

Tako začne **Marjan Bradeško**, računalničar in dolgoletni sodelavec **Plainskega vestnika**, avtor dveh popotniških vodnikov in dveh poslovnih knjig, svojo pripoved o raziskovanju odmaknjene dela Trnovskega gozda nad Idrijsko in Čepovansko dolino v svoji prvi knjigi o gorah Hodim, torej grem. Knjiga, ki je bila napisana v pičlih nekaj mesecih, je v resnici nastajala dolga leta, kolikor dolgo so se nalagale izkušnje Marjana Bradeška, ki je v svojem življenju obredel nekatere najbolj divje in odmaknjene kotičke naše dežele. Tiste kotičke, ki zaradi svoje nedostopnosti ostajajo dostopni samo ljudem z obilico znanja, izkušenj, spoštovanja in čuta do narave, kotičke, ki ostajajo zaradi pomanjkanja radovednosti in drznosti pozabljeni od množic, kotičke, ki jih je narava s svojo neizprosno zakonitostjo iztrgala iz rok človeka.

Drzna avstrijska cesta

Takšni so najbolj severni obronki Trnovskega gozda. To je svet, ki se

med 700 in 800 metri nadmorske višine razprostira nad suho Čepovansko dolino na jugu, preprejeno z vrtačami, v katerih posamezne njivice in vrtovi pričajo o redkem življenju tod okoli. Proti vzhodu se širijo bogati gozdovi Trnovskega gozda in planota Vojsko, na zahodu Banjšice, za katerimi je slutiti bistro Sočo, proti severu pa strme grape in krušljivo skalovje padajo v dolino reke Trebuščice in Idrijce, ki se kot zelena kača vije proti Soški dolini. Nad njo se dviga Šentviška planota in za njo kot beli venec zaokrožujejo sliko Bohinjsko-Tolminske gore s Triglavom v ozadju. Če bi hodili le po znanih in markiranih poteh, bi bili prikrajšani za nove razglede in zgodbe, ki sodobnemu človeku tudi v domačem okolju odpirajo nova obzorja.

Na prelaz Drnulka se je mogoče pripeljati tako iz Čepovanske doline kot iz doline Idrijce in Gorenje Trebuše. Južna pot navdušuje z značilnim kraškim svetom in mehkobo, severna z drzno speljano cesto, ki jo je v času prve svetovne vojne leta 1917 zgradila Avstro-Ogrska za potrebe avstrijske vojske. Od tam nas do cilja Vrh Skopice smerne table usmerijo proti spomeniku Slovenske vojne partizanske bolnice Pavla na Malih Vršah, kjer je bil eden od njenih oddelkov, in Cilu robu, skalnem pomolu, ki štrli nad dolino Trebuščice.

Zapuščeni svet in daljni razgledi

Pot poteka sprva po gozdnih vlakah, ki so večinoma nastale po požledu leta 2014, pred tem je bila tod le ozka stezica, ki se je vila skozi gost bu-

kov gozd, ki ga lahko danes le slutimo, je povedal Marjan Bradeško, ki je tod hodil že velikokrat in še vedno je navdušen nad samoto, ki jo doživi v teh krajih.

»Najprej bomo prišli do Velikih Vrš, prvega naselja na planoti. Pot, po kateri hodimo, je bila nekdanji edini dostop do kraja,« je dejal. Res, izza redkih bukovih dreves se odpre pogled na odprto valovito planjavo s posameznimi drevesi, za njo se dvigajo Bohinjsko-Tolminske gore, na njej pa ruševine nekdanjih živih kmetij. Le še ena hiša se ponosno dviga iz kotanje, skrita pred hladnimi severnimi vetrovi iz Julijskih Alp.

»Do okoli leta 1965 je še živel en možakar na Velikih Vršah, toda pred tem je bilo tu kar nekaj ljudi. Kmetije so imele dekline in hlapce, pasli so živino, čeprav je bilo življenje težko tudi zaradi mraza in pomanjkanja vode. To je namreč kraški svet, izvirov in vode ni, zato so imele vse kmetije štirne. Pod robom pa je vode ogromno in ljudje so se tudi zato odseljevali v dolino. Ko so zadnji prebivalci zapustili planoto, so nekaj časa še pasli živino, nato se je tudi paša opustila in kraj je postal zapuščen. Vse do danes, ko se Velike Vrše ponovno obnavljajo in ljudje ponovno pasejo,« je povedal Marjan Bradeško.

Pred veliko Brezavščkovo hišo, od katere so ostali le kamniti zidovi in obokani stropi, se spomni zgodbe o Luky Brezavščku. »Nekaterim se zdijo opuščene in pozabljene poti ter kraji žalostni, meni pa ne, ker vem, da je bilo nekdanje življenje, in še danes

lahko vidimo, kako so ti ljudje živeli. Na Velikih Vršah so bile nekdanje štiri hiše, obnovljena je le ena, Lukova hiša oziroma hiša Luke Brezavščka. Ta se je rodil kot nezakonski otrok dekli na Brezavščkovi kmetiji, ki je danes propadla. Vzgojila ga je v dobrega človeka in kasneje je Luka sam sezidal novo hišo v tem okolju, kjer je zelo težko dobiti dobre skale in kjer ni vode, zato jo je nosil v brenti iz grape pod hribom. Potem se je poročil s Francko iz Dolenje Trebuše, ki pa se ni nikoli vživela v to okolje. Odločila sta se, da se preselita nekam vmes, in kupila sta hišo med Velikimi Vršami in Dolenjo Trebušo ter tam srečno živela naprej. Hišo, ki jo je sezidal, pa je Luka prodal.«

Še dve domačiji sta stali na Velikih Vršah, pri Gabru in pri Cvekarju, nobene ni več in le še kamniti zidovi pričajo o nekdanjem življenju. In drevo, cvekarjev drevo, iz bukev. »Vse hiše so gradili za robom, da so bile zaščitene pred vetrom. Stari Cvekar pa je šel še korak dlje in nasadil bukve, ki so hišo dodatno varovale pred vetrom,« je pokazal Marjan na vrsto visokih dreves, ki na robu še vedno kljubujejo močnim vetrovom.

Samota, posebnost in tišina

Z Velikih Vrš se razgledna pot vije po odprti pokrajini in ponovno skozi redek gozd do Malih Vrš, še enega kraja, ki ga ni več in od koder je pred več kot 50 leti odšel zadnji mož. Le še cvetoče narcise vdihujejo življenje temu pozabljenemu kraju, kjer nedaleč stran stoji spominsko obeležje Slovenske vojne partizanske bolnice Pavla. Do Vrha Skopice ali Škopice, odvisno, koga od okoliških prebivalcev vprašate po imenu, je le še nekaj minut lahke hoje. Z vrha pa se ponovno odpre širen pogled na razdrapani svet Vojskega in Trnovskega gozda ter kraljestvo zlatoroga v daljavi. Vse to je svet, ki ga je Marjan velikokrat prehodil. Nato pokaže na grapo, ki se vse od doline Trebušice strmo dviga proti Vojskemu. »To je Gačnik,« odvrne, »druga najhujša grapa Avstro-Ogrske, katera je bila prva, nihče ne ve.«

Gačnik je potok, ki izvira na Vojskem in se pri padcu s planote spremeni v sotesko polno brzic, tolmunov in slapov, skozi katero ne vodi nobena pot.

Po 800 metrih višine se izlije v Trebuščico. Marjana je Gačnik že takoj očaral, ne glede na to, da je prvič brodil po grapi devet ur, dokler ni izstopil iz nje na svetlo. Toda nad takim svetom je očaran.

»Vedno grem stran od glavnih poti, in če se le da, v grape. Grape so me zastrupile. Zakaj? Ker tam ni nikogar, razen kakšnega soteskarja. Ker tam vidiš neverjetne stvari, skoraj vedno sem videl kakšno sovo, čudovite slapove, nenavadne rože ... Ker je tam divjina. Vendar take poti niti približno niso za vsakogar, odgovorno je jih je treba lotiti in z vsem spoštovanjem, da prideš tudi ven,« je povedal in hkrati opozoril Marjan Bradeško. Njegova knjiga Hodim, torej grem je v osnovi leposlovno delo, izbor poti, ki jih je prehodil, ter doživetij na njih in ob njih. Obenem je tudi dober vir idej za vse tiste, ki želijo raziskovati tako bližnjo kot daljno okolico, tako Primorsko kot Gorenjsko in tudi Štajersko. Opisane zgodbe je doživljal na Triglavu, v Zahodnih Julijskih Alpah, Halozah in domačih Polhograjskih dolomitih. Niso vse le divje lomastenje skozi grmičevje in robidovje, toda skupni presek vseh zgodb in njegovega zahajanja v gore so samota, posebnost in tišina.

»Tudi na Triglavu sem imel tišino, ker sem šel tja zvečer in zgodaj zjutraj. Srečal nisem nobenega človeka. Poleg tega je pomembno, da razpršimo množico, da ne hodimo vsi v koloni na Viševnik, ampak gremo tudi na Vrh Skopice ali kateri drugi vrh, od koder dobimo, na primer, tudi drugačen pogled na Julijske Alpe,« je namignil Marjan Bradeško.

»Vedno grem stran od glavnih poti, in če se le da, v grape. Grape so me zastrupile. Zakaj? Ker tam ni nikogar, razen kakšnega soteskarja. Ker tam vidiš neverjetne stvari, skoraj vedno sem videl kakšno sovo, čudovite slapove,

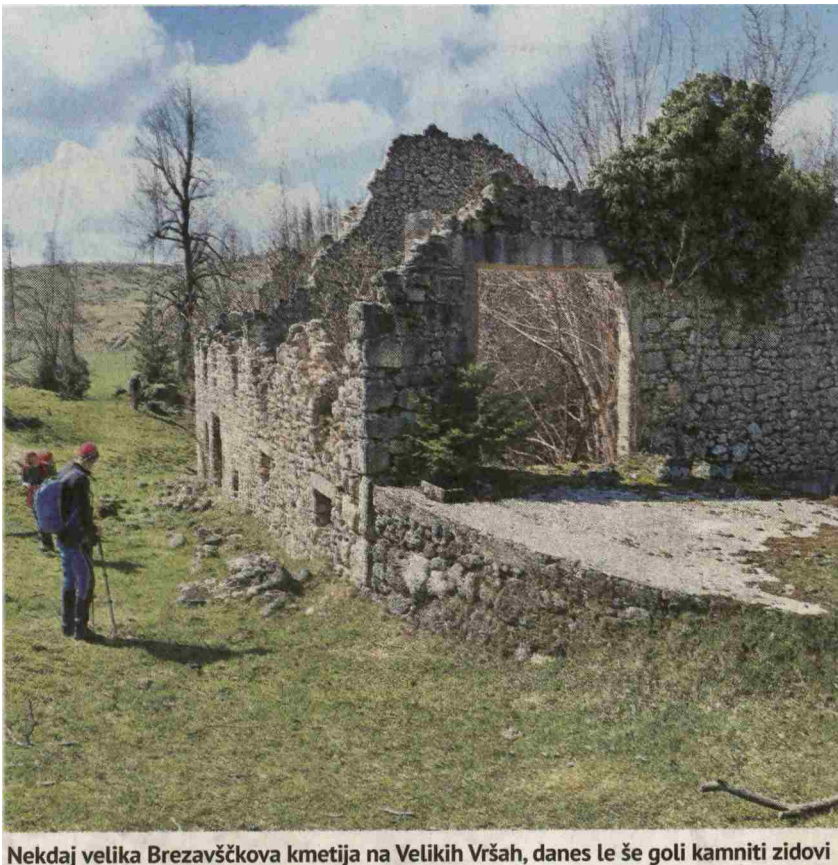
nenavadne rože ... Ker je tam divjina,« pravi Marjan Bradeško.

Hodim, torej grem

Hodim, torej grem je leposlovna knjiga Marjana Bradeške, ki je izšla pri Planinski založbi. Kot je povedal njen urednik Vladimir Habjan, pri založbi vsako leto izdajo tudi leposlovna dela in na tak način poskušajo navdušiti ljudi za gore, za branje, kot tudi za obisk manj obiskanih vrhov. Ne samo da razpršimo množice z bolj na manj oblegane gore in hribe, pomembno je tudi zmanjševanje števila voženj, je dodal.

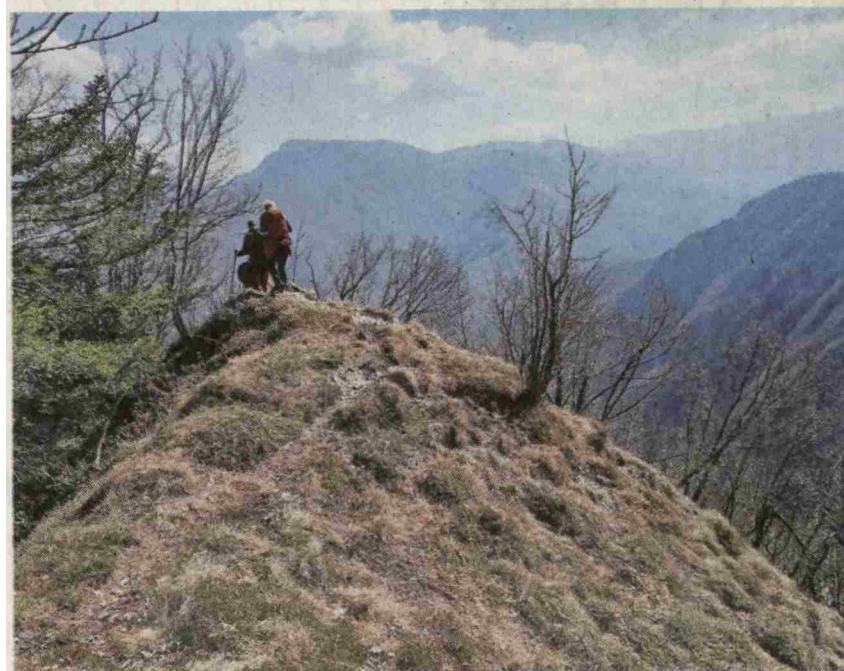
Pot na Velike Vrše, kjer danes ni več žive duše.

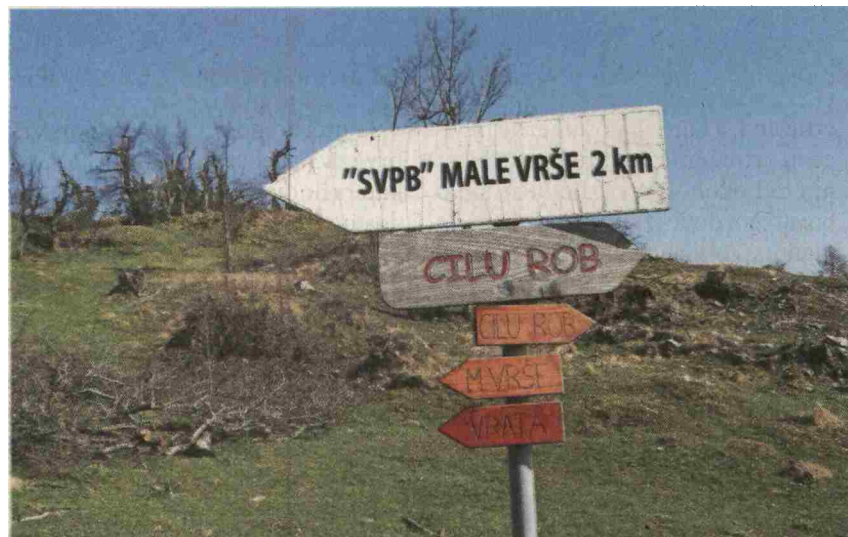
Nekdaj velika Brezavščkova kmetija na Velikih Vršah, danes le še goli kamniti zidovi

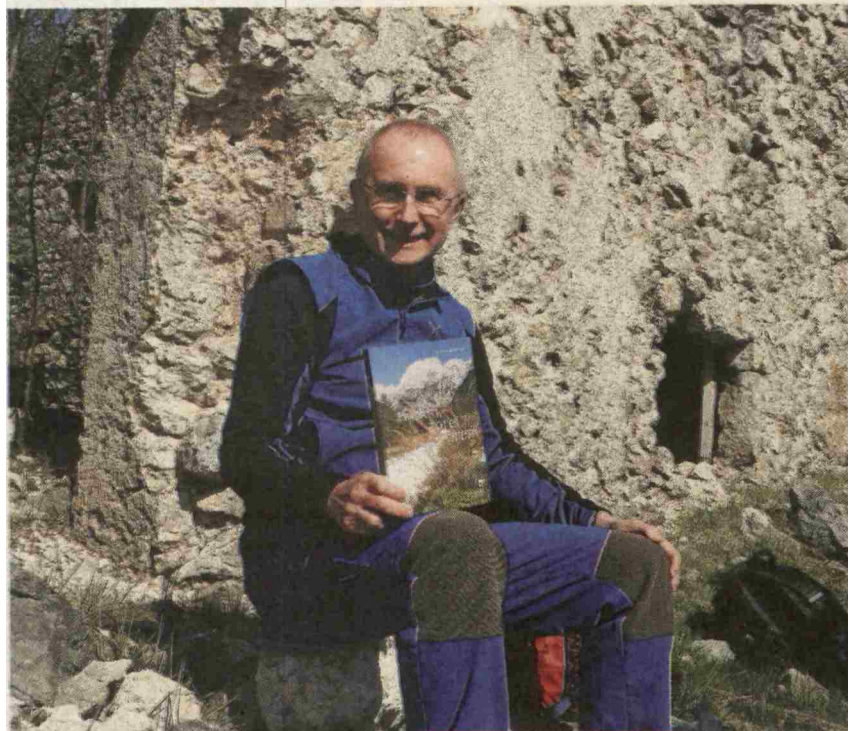
Vrh Skopice

Vrh Skopice je razgledna točka, od koder se odpira pogled na Vojsko in grapo Gačnik, Bohinjsko-Tolminske gore in Šentviško planoto.

Redke smerne table na poti nas usmerijo proti Malim Vršam in Cilu robu, za katerega nihče ne ve, od kod ime.

Marjan Bradeško in njegova prva knjiga o gorah: Hodim, torej grem